

برنامه عملیاتی طب ایرانی

سال ۱۴۰۵

تهیه کننده:

سودابه صمیمی Phd طب ایرانی

کارشناس طب ایرانی

گسترش شبکه معاونت بهداشتی

دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی درمانی شیراز

مقدمه:

طب ایرانی (Persian Medicine): طب سنتی ایرانی یک مکتب طبّی کامل است که شامل روشهای تشخیصی، سبب شناسی و درمان با تکیه بر تفاوت‌های بین فردی (مزاج) در زمینه حفظ سلامت و درمان بیماریهاست؛ و متکی بر پشتوانه علمی و تجربی چند هزار ساله ایرانیان و برخوردار از توجه به جنبه های اخلاقی و تربیتی و آموزه های اسلامی است که به کوشش حکیمان بزرگ دوره تمدن اسلامی بازنگاری و تدوین یافته و به نقطه کمال نسبی خود رسیده است. از ویژگیهای این مکتب طبّی کل نگر، اعتقاد به هویت روحانی، جسمانی، روانی و اجتماعی برای انسان، توجه به اسباب و علل بیماری، تأکید بر پیشگیری از بیماریها با اصلاح سبک زندگی تقویت جنبه های معنوی فراهم کردن زمینه و شرایط مطلوب برای فعالیت سامانه درونی موسوم به قوه مدبره یا طبیعت و تقدم درمانهای غذایی و طبیعی بر درمانهای داروئی و تقدم داروهای تکی بر داروهای مرکب و بالاخره درمانهای غیرتهاجمی بر درمانهای تهاجمی است. از سال ۱۳۹۶ با ابلاغ مدیر کل دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت و با نظر صاحب نظران واژه «طب ایرانی» جایگزین «طب سنتی» شد.

میزان استفاده از طب سنتی، مکمل و جایگزین توسط جمعیت عمومی در دنیا ۲۴ تا ۷۱.۳ درصد تخمین زده شده است. طب ایرانی توسط مردم در تمام مناطق ایران مورد استفاده قرار می گیرد. تحقیقات نشان داده که بیش از ۵۰ درصد ایرانیان در بیماری حداقل از یک روش طب مکمل و جایگزین استفاده می کنند.

در سال ۲۰۱۷، سازمان بهداشت جهانی با معرفی مفهوم طب سنتی، مکمل و یکپارچه (Complementary and Alternative Medicine) حمایت از حوزه در حال توسعه طب تلفیقی را آغاز کرد. سازمان بهداشت جهانی در راهبرد ۲۰۳۴ - ۲۰۲۵ - با توجه به تقاضا و گرایش مردم به طبهای سنتی و مکمل در دنیا، کاربرد گسترده در حفظ سلامتی و پیشگیری از بیماری علاوه بر درمان بویژه در بیماریهای مزمن، سهولت دسترسی و کاهش هزینه ها- بر ادغام خدمات طب سنتی و مکمل در نظام سلامت تاکید کرد و پیشنهاد اصلاح ساختار در وزارت بهداشت کشورها در جهت توسعه استفاده از طبهای سنتی و مکمل را ارائه داد.

در بند ۱۲ اسناد بالادستی کشورمان نیز؛ بازشناسی، تبیین، ترویج، توسعه و نهادینه نمودن طب سنتی ایران و همچنین اصلاح سبک زندگی و تغذیه مردم از وظایف تولید نظام سلامت یعنی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی شمرده شده است.

طب سنتی ایرانی (طب ایرانی) سلامت محور بوده و اغلب آموزه های آن مبتنی بر اصلاح سبک زندگی است و با التفات به ریشه دار بودن این آموزه ها در فرهنگ و باورهای مردم، قابلیت پذیرش بیشتری داشته و علاوه بر این، دسترسی به خدمات آن نیز برای مردم آسانتر است. ورود خدمات تایید شده طب سنتی و آموزه های آن در نظام سلامت با هزینه کمتر و قدرت بیشتر کمک زیادی به ارتقای سلامت جامعه میکند.

برنامه ادغام و ترویج شیوه زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی در این راستا انجام می شود. در این برنامه توانمند سازی دست اندرکاران نظام سلامت در راستای استفاده از ظرفیت منطقی و تایید شده خدمات طب ایرانی گامی در راستای افزایش سطح سواد سلامت مردم برداشته و به این واسطه مانعی برای افراطی گری های غیرمنطقی خواهد شد. علاوه بر این زمینه بهره مندی هرچه بهتر و بیشتر مردم از ظرفیت خدمات تایید شده، در دسترس و ارزان طب ایرانی فراهم می شود.

شاخص های برنامه:

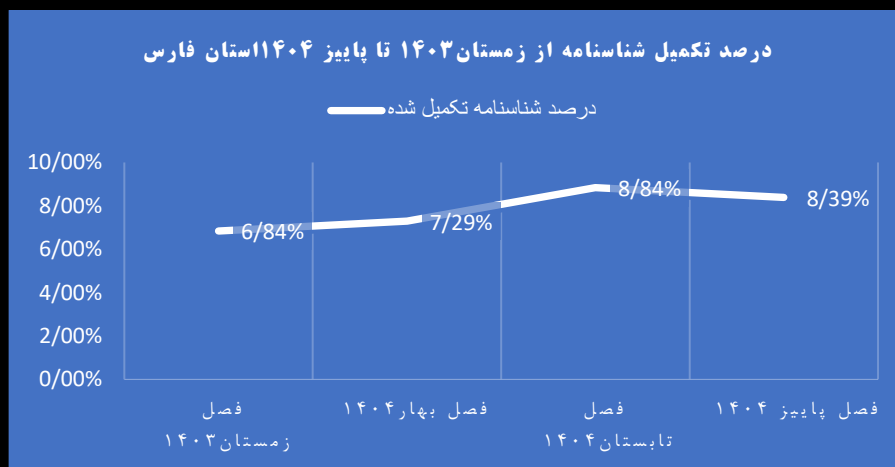
درصد تشکیل شناسنامه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی در جمعیت بالای ۶ سال تحت پوشش دانشگاه شیراز (روند تغییر فصلی شاخص در سال ۱۴۰۴)

نام دانشگاه	جمعیت بالای ۶ سال	تعداد شناسنامه طب ایرانی تکمیل شده	درصد شناسنامه تکمیل شده
شماره دانشگاه			
شماره فصل			
شماره سال			
شماره منطقه			
شماره استان			
شماره شهر			
شماره دانشگاه			
شماره فصل			
شماره سال			
شماره منطقه			
شماره استان			
شماره شهر			

روش استخراج تعداد شناسنامه تکمیل شده از سامانه سیب: گزارش=گزارش کاربران سامانه=فعالیت کاربران سامانه=خدمت طب ایرانی/سن بالای ۶ سال/بازه زمانی=تعداد

روش استخراج جمعیت از سامانه سیب: مدیریت سامانه=ساخت گزارش افراد تحت پوشش=لیست خدمت گیرندگان=سن بالای ۶ سال=تعداد

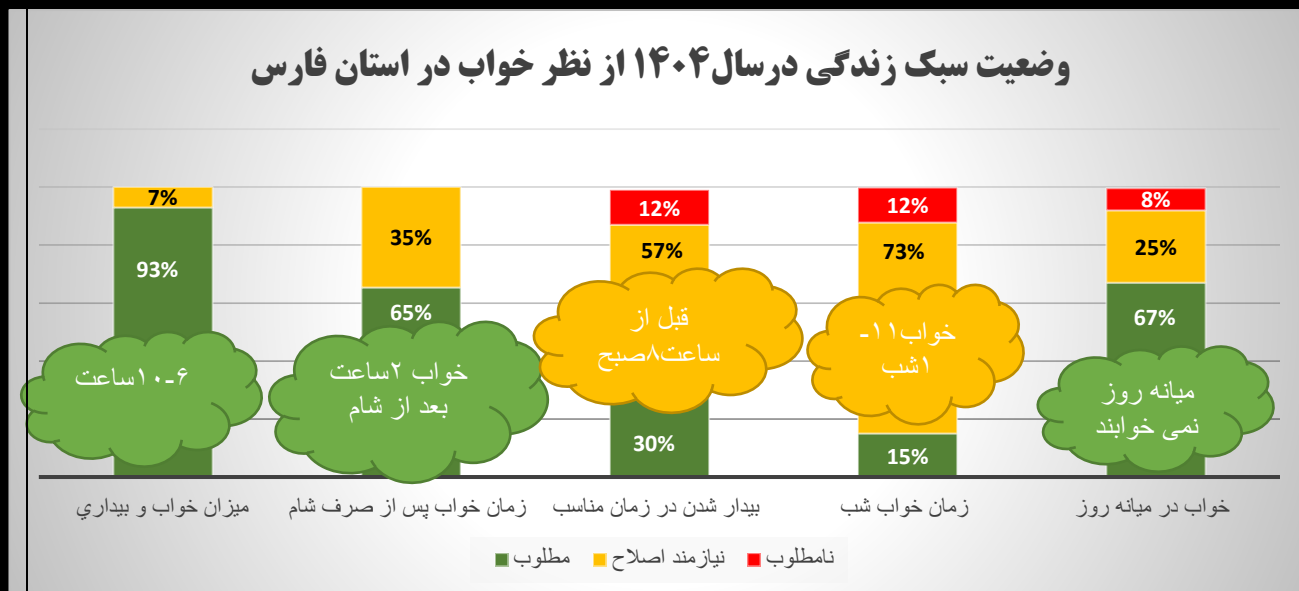
نمودار ۱ درصد تکمیل شناسنامه مدت یکسال در استان فارس

باتوجه به بررسی سبک زندگی سالم براساس آموزه های طب ایرانی :

🇮🇷 درصد زیادی (۷۷.۴٪) از جمعیت تحت پوشش دانشگاه شیراز از نظر آلودگی هوا زندگی سالمی را

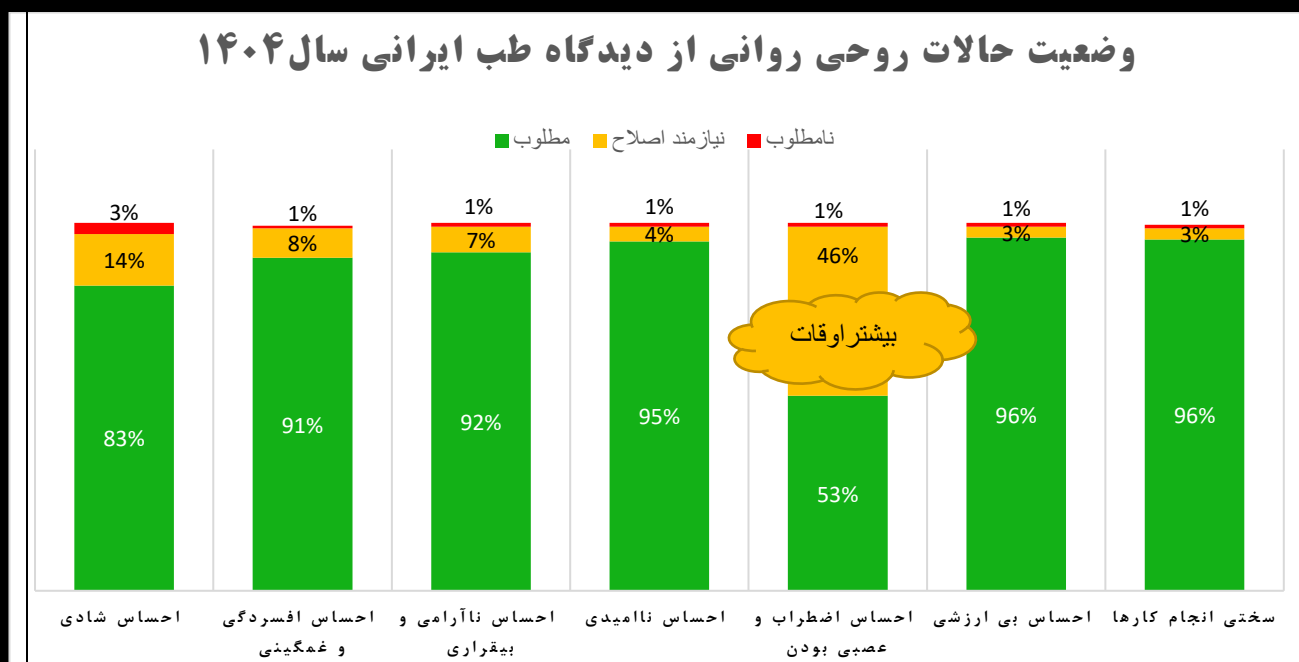
تجربه می کنند.

🇮🇷 وضعیت خواب استان فارسی ها به شرح زیر است:

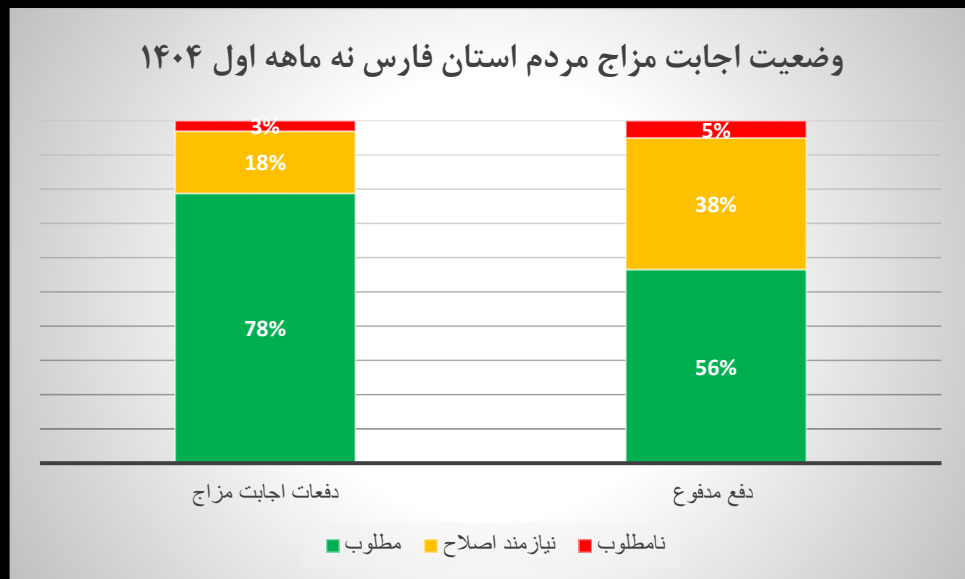
اغلب جمعیت بعد از ساعت ۱۱ شب می خوابند و صبح زود از خواب بیدار نمی شوند.

🇮🇷 وضعیت حالات روحی روانی از دیدگاه طب ایرانی نه ماهه اول ۱۴۰۴

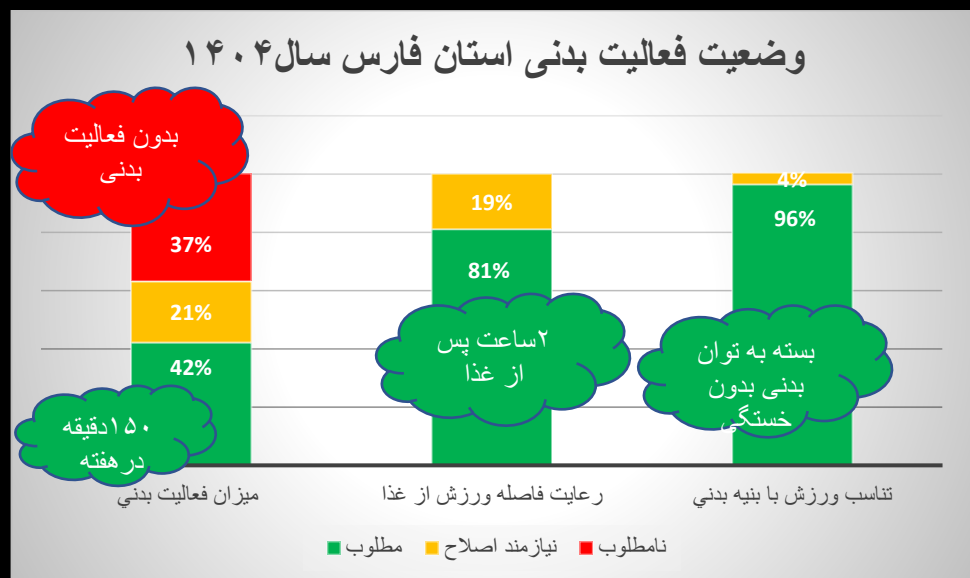
بیشترین مشکل روحی روانی شناسایی شده اضطراب بوده است.

وضعیت اجابت مزاج مردم 🇮🇷

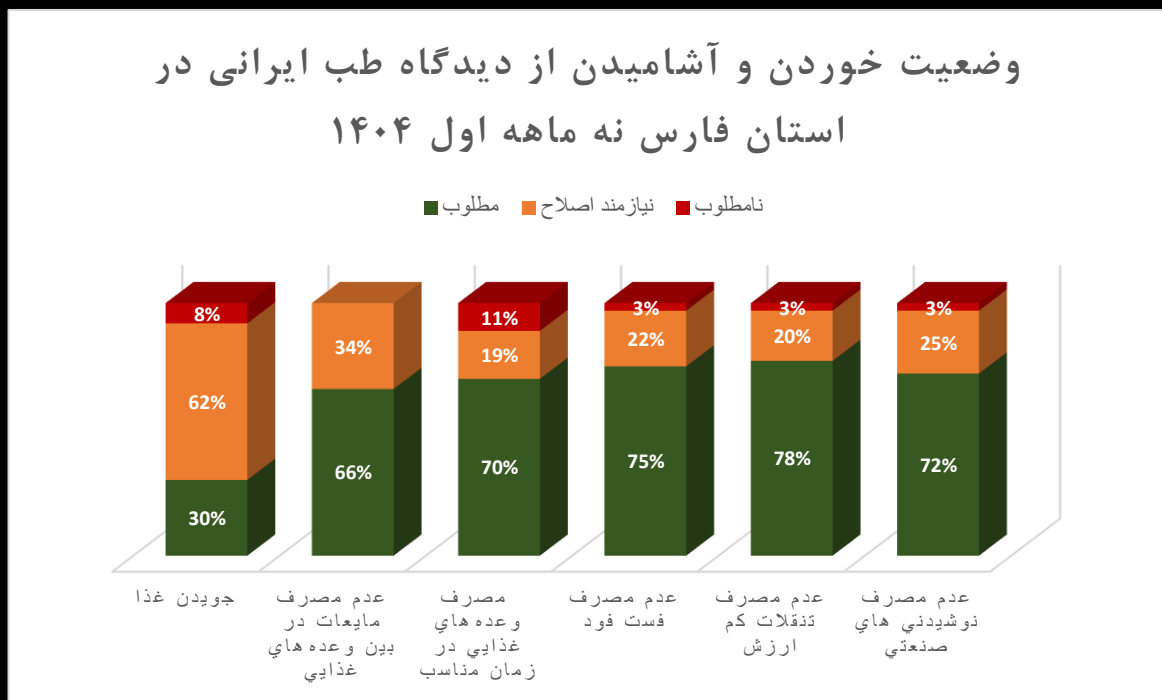
درصد بالایی از جمعیت، روزانه دفع مدفوع دارند. اما همه دفع راحت و کامل ندارند.

وضعیت فعالیت بدنی 🇮🇷

میزان فعالیت بدنی - که حداقل ۱۵۰ دقیقه در هفته است - در شهرستان مناسب نیست.

وضعیت خوردن و آشامیدن مردم از دیدگاه طب ایرانی

فقط ۳۰ درصد مردم استان فارس غذا را خوب می جویند.

درصد جمعیت آموزش دیده شیوه زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی

تعداد کلاس آموزشی برگزار شده برای عموم	تعداد محتوای آموزشی طب ایرانی که در اختیار عموم قرار گرفته	تعداد عموم آموزش دیده (بالای ۱۲ سال) در زمینه سبک زندگی طب ایرانی	جمعیت هدف (بالای ۱۲ سال)	درصد عموم آموزش دیده (بالای ۱۲ سال) در زمینه سبک زندگی طب ایرانی
۸۸۲۶	۴۵	۱۰۴۴۴۳۷	۴۲۳۴۹۷۱	۲۴.۶٪

استخراج از سامانه hcr (برای کلاسهای آموزشی) و سامانه سیب (برای آموزش فردی)

درصد ارائه دهندگان خدمت (بهروز-مراقب سلامت-مربی بهورزی-پزشک خانواده شهری و روستایی) آموزش دیده

در زمینه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی به تفکیک

دانشگاه علوم پزشکی شیراز	بهورزان	بهورزان آموزش دیده	درصد بهورز آموزش دیده	مراقبان سلامت	مراقبان سلامت آموزش دیده	درصد مراقبان سلامت آموزش دیده	کارشناسان ستادی	کارشناسان ستادی آموزش دیده	درصد کارشناسان ستادی آموزش دیده
	1297	1297	100%	1528	1500	98%	895	689	77%

پزشکان	پزشکان آموزش دیده	پزشکان آموزش دیده	درصد پزشکان آموزش دیده	پزشکان آموزش دیده بیمه روستایی	پزشکان بیمه روستایی	درصد پزشکان آموزش دیده حضوری روستایی	مربیان مراکز آموزش بهورزی	مربیان مراکز آموزش بهورزی	درصد مربیان مراکز بهورزی
1487	4	350	24%	423	60	14%	49	44	90%

درصد پزشکان آموزش دیده ۲۴٪ می باشد که درصد پایینی می باشد.

تهدیدها و نقاط ضعف برنامه:

عدم حمایت کافی از طرف جامعه آکادمیک

- کمبود تحقیقات در حوزه طب ایرانی

زیاد بودن شاخص های برنامه و وقت گیر بودن استخراج آنها از سامانه سیب

موازی کاری با مراقبت های سایر واحدها (برخی سوالات پرسشنامه با سایر مراقبت ها همپوشانی دارد) مانند مراقبت روان و تغذیه

بودجه ناکافی جهت برگزاری جلسات و کلاس های آموزشی حضوری

بودجه ناکافی جهت مدرسین برنامه

فعالیت بدنی ناکافی در جمعیت تحت پوشش

دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن

فرصت ها و نقاط قوت برنامه:

ریشه دار بودن طب سنتی ایرانی در زندگی مردم و اقبال مردم به شیوه زندگی و روشهای تشخیصی درمانی طب ایرانی

امکان آموزش مداوم و آموزش ضمن خدمت جهت ارائه دهندگان خدمت

- وجود ردیف طب ایرانی در وزارت بهداشت و دانشگاه های علوم پزشکی

- وجود مراکز تحقیقات طب سنتی

- وجود رشته Phd طب ایرانی

اهداف کلی و اختصاصی برنامه طب ایرانی

هدف کلی:

ارتقای مستمر کیفیت مراقبت‌ها، خدمات و سواد سلامت

(ضوابط ابلاغی: ۴۸- ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه‌های طب ایرانی با تأکید بر تشکیل شناسنامه سبک زندگی برای مراجعین بالای ۶ سال با افزایش ۱۰ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۴)

هدف اختصاصی ۱:

تکمیل شناسنامه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه‌های طب ایرانی در ۴۰ درصد جمعیت بالای ۶ سال

فعالیت‌ها:

ردیف	عنوان فعالیت‌ها	مسئول پیگیری	زمان شروع	زمان پایان
۱	تدوین برنامه استراتژیک و عملیاتی ۱۴۰۵	کارشناس ستادی طب ایرانی	دی ۱۴۰۴	اسفند ۱۴۰۴
۳	تشکیل کمیته ستادی و ارائه چالش‌های برنامه و دریافت راهکار (تامین مالی برنامه/تحلیل پایش و نظارت‌ها/تحلیل آمارها/ارائه برنامه استراتژیک/استفاده از اهرم کارانه جهت بهبود کمیت و کیفیت عملکرد ارائه دهندگان خدمت) بصورت حداقل ۲ بار در سال	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۴	پایش و نظارت عملکرد شبکه‌ها با استفاده از چک لیست و تحلیل پایش و نظارت	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۵	دریافت، تحلیل و ارسال شاخص‌های مورد نیاز بصورت فصلی (درصد شناسنامه سلامت و ۶۷ گانه) به وزارت بهداشت	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۶	برگزاری جلسات توجیهی جهت کارشناسان طب ایرانی شبکه‌ها/مراکز حداقل ۲ بار در سال	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵

هدف اختصاصی ۲:

افزایش توانمندی علمی ارائه دهندگان خدمت

فعالیت‌ها:

ردیف	عنوان فعالیت‌ها	مسئول پیگیری	زمان شروع	زمان پایان
------	-----------------	--------------	-----------	------------

۱	جمع آوری آمار شبکه ها از نظر آموزش دیدن یا ندیدن ارائه دهندگان خدمت در برنامه شیوه زندگی سالم بصورت فصلی	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۲	بررسی درخواست آموزش ارائه دهندگان خدمت	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۳	برنامه ریزی آموزشی جهت مربیان بهورزی و کارشناسان طب ایرانی، تعیین مدرس و ارائه به آموزش ضمن خدمت	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۴	درخواست امتیاز آموزش مداوم پزشکان	کارشناس ستادی طب ایرانی	اردیبهشت، مرداد، آبان ۱۴۰۵	آبان ۱۴۰۵
۵	برنامه ریزی آموزشی پزشکان و هماهنگی با آموزش مداوم از ۱ ماه قبل	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۶	برگزاری کلاس آموزشی جهت پزشکان	کارشناس ستادی طب ایرانی	خرداد، شهریور، آذر ۱۴۰۵	آذر ۱۴۰۵
۷	تعامل با معاونت آموزشی و گروه طب ایرانی در جهت تسهیل تلفیق طب رایج در آموزش متخصصین طب ایرانی و بازبینی کوریکولوم آموزشی (اختیاری)	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۸	تعامل با بیمه سلامت در خصوص تامین مالی آموزش ارائه دهندگان خدمت در برنامه	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵

هدف اختصاصی ۳ :

افزایش دانش جمعیت بالای ۶۵ سال در زمینه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی

فعالیت ها:

ردیف	عنوان فعالیت ها	مسئول پیگیری	زمان شروع	زمان پایان
۱	بررسی و تحلیل آمار "درصد جمعیت آموزش دیده شیوه زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی" توسط ارائه دهندگان خدمت	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۲	ارائه طرح تحقیقاتی و تدوین پروپوزال "نیازسنجی آموزشی طب ایرانی"	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اردیبهشت ۱۴۰۵
۳	تصویب پروپوزال نیاز سنجی	کارشناس ستادی طب ایرانی	خرداد ۱۴۰۵	خرداد ۱۴۰۵
۴	اجرای طرح نیاز سنجی آموزشی (ارسال پرسشنامه به محیط و تکمیل پرسشنامه)	کارشناسان محیطی طب ایرانی	تیر ۱۴۰۵	شهریور ۱۴۰۵
۵	جمع بندی، تحلیل و اولویت بندی نیازسنجی آموزشی عموم	کارشناس ستادی طب ایرانی	مهرماه ۱۴۰۵	آذرماه ۱۴۰۵

۶	تامین هزینه محتوای آموزشی مطابق با نیازسنجی در زمینه ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه‌های طب ایرانی از ستاد و ارائه به جمعیت بالای ۶ سال	کارشناس ستادی طب ایرانی	دی ماه ۱۴۰۵	دی ماه ۱۴۰۵
۷	تامین محتوای آموزشی مطابق با نیازسنجی در زمینه ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه‌های طب ایرانی و ارائه به جمعیت بالای ۶ سال	کارشناس ستادی طب ایرانی	بهمن ماه ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵
۸	تهیه نرم افزار آموزشی طب ایرانی (اختیاری)	کارشناس ستادی طب ایرانی	فروردین ۱۴۰۵	اسفند ۱۴۰۵

جدول تفصیلی و بودجه بندی:

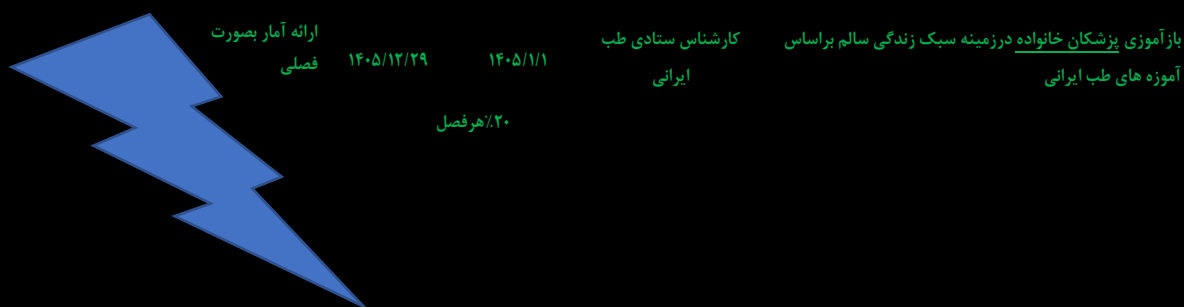
ارتقای مستمر کیفیت مراقبت‌ها، خدمات و سواد سلامت
(ضوابط ابلاغی: ۴۸-)

افزایش توانمندی علمی ارائه دهندگان خدمت جهت آموزش عموم و تکمیل شناسنامه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی

افزایش توانمندی علمی پزشکان خانواده جهت آموزش عموم و تکمیل شناسنامه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی

درصد پزشکان خانواده آموزش دیده در زمینه سبک زندگی سالم بر اساس آموزه های طب ایرانی

۲۰٪

جدول گانت برنامه طب ایرانی

فعالیت	۱-۳۱ فروردین				۳۱-اردیبهشت				۱-۳۱ خرداد				۱-۳۱ تیر				۱-۳۱ مرداد				۱-۳۱ شهریور			
	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴
دریافت، تحلیل شاخص ها بصورت فصلی																								
ارائه شاخص های ۶۷گانه و درصد شناسنامه و آموزش عموم و آموزش ارائه دهندگان خدمت به وزارت بهداشت																								
ابلاغ اعضای کمیته طب ایرانی			۷																					
برگزاری کمیته طب ایرانی									۷															
پایش و نظارت عملکرد ارائه دهندگان خدمت													۷											
برگزاری جلسات توجیهی جهت کارشناسان طب ایرانی شبکه ها/مراکز																								
درخواست امتیاز آموزش مداوم پزشکان																								
برنامه ریزی آموزشی پزشکان و هماهنگی با آموزش مداوم از ۱ماه قبل																								
برگزاری کلاس آموزشی جهت پزشکان																								
ارائه طرح تحقیقاتی و تدوین پروپوزال "نیازسنجی آموزشی طب ایرانی"																								
تصویب پروپوزال نیازسنجی																								
اجرای طرح نیازسنجی آموزشی (ارسال پرسشنامه به محیط و تکمیل پرسشنامه)																								
جمع بندی، تحلیل و اولویت بندی نیازسنجی آموزشی عموم																								
تأمین هزینه محتوای آموزشی مطابق با نیازسنجی در زمینه ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه های طب ایرانی از ستاد و ارائه به جمعیت بالاین عمل																								
تأمین محتوای آموزشی مطابق با نیازسنجی در زمینه ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه های طب ایرانی و ارائه به جمعیت بالای عمل																								

ردیف	۱-۳۰ مهر				۱-۳۰ آبان				۱-۳۰ آذر				۱-۳۰ دی				۱-۳۰ بهمن				۱-۳۰ اسفند			
	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴
در وقت، تحلیل شاخص ها بصورت فصلی																								
ارائه شاخص های ۶۷گانه و درصد شناسنامه به وزارتخانه																								
برگزاری کمیته طب ایرانی																								
پایش و نظارت عملکرد ارائه دهندگان خدمت																								
برگزاری جلسات توجیهی جهت کارشناسان طب ایرانی شبکه ها/مراکز																								
درخواست امتیاز آموزش مداوم پزشکان																								
برنامه ریزی آموزشی پزشکان و هماهنگی با آموزش مداوم از ۱ ماه قبل																								
برگزاری کلاس آموزشی جهت پزشکان																								
ارائه طرح تحقیقاتی و تدوین پروپوزال "نیازسنجی آموزشی طب ایرانی"																								
تصویب پروپوزال نیازسنجی																								
اجرای طرح نیازسنجی آموزشی (ارسال پرسشنامه به محیط و تکمیل پرسشنامه)																								
جمع بندی، تحلیل و اولویت بندی نیازسنجی آموزشی عموم																								
تامین هزینه محتوای آموزشی مطابق با نیازسنجی در زمینه ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه های طب ایرانی از ستاد و ارائه به جمعیت بالاین عمال																								
تهیه محتوای آموزشی مطابق با نیازسنجی در زمینه ترویج روش زندگی سالم براساس آموزه های طب ایرانی و ارائه به جمعیت بالای عمال																								